

Maciej Nyka
Zakład Prawa Ochrony Środowiska
Katedra Prawa Gospodarczego Publicznego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Gdański
ul. Jana Bażyńskiego 6
80-309 Gdańsk
maciej.nyka@prawo.ug.edu.pl

Autoreferat

informujący o naukowych zainteresowaniach i osiągnięciach habilitanta

1. Wstęp

Zgodnie z przewidzianymi prawem wymogami w zakresie dokumentacji wniosku habilitacyjnego składam niniejszy autoreferat zawierający informacje o posiadanych dyplomach i stopniach naukowych, przebiegu dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych, charakterystykę przedsięwzięcia wskazanego w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65, poz. 595 z późn. zm.), a także omówienie pozostałego dorobku naukowego.

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe (z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej)

- Szkoła letnia „Fundamentals of Law in Globalisation”, Wydział Prawa Uniwersytetu w Bergen (2011);
- Studia Podyplomowe „Podyplomowe Studium Prawa Medycznego, Bioetyki i Socjologii Medycyny”, Uniwersytet Warszawski (2010);

- Doktor prawa – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego – „Znaczenie zewnętrznych stosunków handlowych Wspólnoty Europejskiej w prawie integracji” 22.09.2008;
- Diploma in an Introduction to English Law and the Law of the European Union, Wydział Prawa Uniwersytetu Cambridge – Uniwersytet Gdański (2006);
- Magister prawa – Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego – „Konkurencja podatkowa w krajach UE” (2005) – praca nagrodzona w ogólnopolskim konkursie Luminarz 2005.

3. Informacje dotyczące zatrudnienia w jednostkach naukowych

2008 – do chwili obecnej – Uniwersytet Gdański, Wydział Prawa i Administracji (umowa o pracę na stanowisku adiunkta).

4. Poniżej przedstawiony został opis osiągnięcia, o którym mowa w art. 16 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003r o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. RP 2003 nr 65, poz. 595 z późn. zm.).

4.1. Wskazanie osiągnięcia

Osiągnięcie stanowi monografia pt. *Instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko. Studium z prawa międzynarodowego* autorstwa Macieja Nyki, ss. 450, (Wydawnictwo DIFIN, Warszawa 2018, ISBN 978-83-8085-420-8, rec. wydawniczy prof. zw. dr hab. Jerzy Menkes i prof. zw. dr hab. Zdzisław Brodecki).

4.2. Uzasadnienie wyboru tematu

Wpływ handlu na środowisko stanowi jedną z form antropopresji. O jej doniosłości świadczyć może już sam fakt zużycia około 30% paliw płynnych na potrzeby transportu towarów. Efekt skali, specjalizacja produkcji i inne mechanizmy podaźowo-popytowe kształtujące współczesny handel międzynarodowy generują koszty środowiskowe, które przenoszone są na społeczeństwo w sposób nierównomierny. Fakt ten wydaje się szczególnie frustrujący, jeżeli spojrzymy na niego z perspektywy 25 lat od przyjęcia w prawie międzynarodowym założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju, a także mnogości działań i deklaracji związanych z wdrażaniem tej koncepcji. Solidarność wewnątrz-

i międzygeneracyjna jest przecież jednym z podstawowych elementów koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Rządy prawa, w tym również w wymiarze międzynarodowym, starają się sprostać wyzwaniom i zagrożeniom współczesności. Rozwój gospodarczy, powstanie korporacji międzynarodowych i wzrost wymiany towarowej poza oczywistymi korzyściami dla gospodarki niosą ze sobą także istotne zagrożenia. Do najważniejszych należą zagrożenia związane z koniecznością zachowania ekosystemów stanowiących bazę dla egzystencji człowieka. Zapewnienie określonych gwarancji w zakresie dostępu do środowiska odpowiedniej jakości jest warunkiem *sine qua non* nie tylko dalszego rozwoju gospodarczego, ale również rozwiązania tak fundamentalnych kwestii jak przetrwanie gatunkowe człowieka. Pojawia się zatem potrzeba stworzenia i wzmocnienia już istniejących instrumentów prawnych, mających na celu zabezpieczenie tych podstawowych wartości środowiskowych zarówno pokoleniu współczesnemu, jak i pokoleniom przyszłym.

Ograniczanie negatywnego wpływu handlu na środowisko wydaje się być jednym z kluczowych zagadnień i wyzwań w dziedzinie publicznego prawa międzynarodowego odnoszącego się do międzynarodowej współpracy w dziedzinie ochrony środowiska. Przez lata pozostające w izolacji międzynarodowe prawo środowiska i międzynarodowe prawo gospodarcze znalazły się w takim momencie rozwoju, w którym muszą stawiać czoła podobnym problemom. Problemy te są definiowane przez pryzmat coraz bardziej zacierającego się podziału na międzynarodowe prawo gospodarcze publiczne i międzynarodowe prawo środowiska. Dalszy rozwój tych dziedzin prawa międzynarodowego wymaga odwołania się do instytucji i zasad wspólnych, a także wzajemnej współpracy. Instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko oraz zakres i sposób ich funkcjonowania w międzynarodowym obrocie prawnym mogą być przykładem i swoistą miarą takiej współpracy.

4.3. Cele pracy

Podstawowym celem monografii jest wyodrębnienie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, jako osobnej grupy instrumentów regulacji handlu międzynarodowego. Możliwość wyodrębnienia takich instrumentów, a także określenie warunków legalności ich stosowania w świetle norm międzynarodowego prawa gospodarczego powodują, że możliwe stanie się podejmowanie efektywnych działań

w zakresie prawnej ochrony środowiska przed zagrożeniami wynikającymi z procesu globalizacji. Wyodrębnianie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko jest wyzwaniem dla prawa międzynarodowego. Trudność wynika przede wszystkim z niejednolitego charakteru tego typu instrumentów. Instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko są bowiem wykorzystywane zarówno przez normy międzynarodowego prawa środowiska, jak i normy krajowe regulujące międzynarodową wymianę towarową. Przyjmują cały szereg form możliwych do zidentyfikowania, jako pozataryfowe instrumenty ograniczania handlu, których stosowanie jest z kolei w istotny sposób ograniczane przez normy nakierowane na liberalizację handlu międzynarodowego. W następstwie pojawia się problem konfliktu pomiędzy instrumentami ograniczania wpływu handlu na środowisko a normami międzynarodowego prawa gospodarczego nakierowanymi na liberalizację handlu.

Stosowanie instrumentów ograniczania negatywnego wpływu handlu na środowisko może budzić wątpliwości. Dzieje się tak, ponieważ ich funkcja, jako instrumentu ochrony środowiska ma niekiedy charakter pozorny. W istocie mają zaś one na celu osiągnięcie celów protekcyjnych, sprzecznych z normami międzynarodowego prawa gospodarczego, a niejednokrotnie także z normami międzynarodowego prawa środowiska. Dlatego też tak istotne pozostaje objęcie stosowania tych instrumentów kontrolą, aby – spełniając swoje funkcje w dziedzinie ochrony środowiska – pozostawały handlowo neutralne. Jeżeli osiągnięcie tego celu staje się niemożliwe, konieczne będzie zapewnienie, że instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko ingerować będą w handel w najmniejszy możliwy sposób.

Jednym z celów monografii jest próba odpowiedzi na pytanie, czy występowanie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko rzeczywiście w sposób nierozwalny wiąże się z występowaniem konfliktów. Czy normy międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego i międzynarodowego prawa środowiska są wobec siebie konkurencyjne, czy też może tworzą określoną całość, nakierowaną na osiągnięcie wspólnych ważnych celów? Argumentem przemawiającym za występowaniem sprzeczności jest z pewnością praktyka, która wskazuje na sporą liczbę sporów w tym zakresie oraz liczne kontrowersje, jakie podnoszą szczególnie środowiska proekologiczne. Z drugiej strony krytyka płynie także ze strony zwolenników liberalizacji handlu, wskazujących na zbyt głęboką ingerencję standardów oraz innych instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko w handel międzynarodowy. W pracy przyjęto jednak perspektywę odmienną. Przedstawione są argumenty i wnioski, które zdają się wskazywać na duży oraz co

najważniejsze, częściowo już wykorzystywany potencjał współpracy instytucji i norm materialnoprawnych właściwych dla międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego, a także międzynarodowego prawa środowiska.

4.4. Metodologia badań

Metody badawcze wykorzystane w trakcie przygotowywania monografii opierają się na założeniach heteronomii metodologicznej. Zagadnienie relacji pomiędzy ochroną środowiska a prawną regulacją rynku, zwłaszcza gdy perspektywa analizy ma charakter globalny, wymaga bowiem wykorzystania różnych metod badawczych bazujących na analizie i logice. Widać także występowanie metod opierających się na modelach argumentacyjnych i hermeneutycznych. Argumentacja i hermeneutyka eksponowane są w rozdziałach, w których autor pochyła się nad koncepcją słuszności, jej prawnym wymiarze oraz na możliwości powiązania jej z ochroną środowiska, lub bardziej szczegółowo: ze stosowaniem instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, przywołując swoistą topikę handlu międzynarodowego i ochrony środowiska. W monografii autor często odnosi się do różnych modeli dyskursów prawnych, w tym zwłaszcza do modelu dyskursu systemu prawa i modelu dyskursu sądowego stosowania prawa. Jest to szczególnie widoczne w rozdziałach wskazujących na podobieństwa pomiędzy celami i metodami wykorzystywanymi w międzynarodowym prawie środowiska i w międzynarodowym prawie gospodarczym. Rozważania o charakterze filozoficznym opierają się natomiast na komunikacyjnym ujmowaniu zjawisk prawnych oraz filozoficznych podstawach komunikacji w jurysprudencji i legitymizacji prawa na poziomie krajowym i międzynarodowym. W efekcie powyższych założeń metodologicznych konstrukcja pracy opiera się zarówno na metodach analizy formalno-dogmatycznej, jak i socjologicznej oraz ekonomicznej analizy prawa, które są niezbędne przy badaniu zjawisk w ramach interakcji środowisko – gospodarka – prawo. Ekonomiczna analiza prawa stosowana jest w tych obszarach, w których występuje konieczność wżenia konkurujących ze sobą wartości rozwoju handlu i ochrony środowiska, czego efektem ma być zwiększenie funkcji użyteczności społecznej.

4.5. Ogólna charakterystyka rozważań zawartych w pracy

W rozdziale pierwszym monografii, w którym autor koncentruje się na zagadnieniach wstępnych związanych z analizą funkcjonowania w międzynarodowym porządku prawnym

instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, podjęto próbę zarysowania zakresu przedmiotowego międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska. Analiza wykazała, że pomiędzy tymi dwoma obszarami występują liczne związki systemowe i funkcjonalne. Obszar wzajemnego przenikania się międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego i międzynarodowego prawa środowiska stwarza warunki do badań nad instrumentami ochrony środowiska wykorzystującymi mechanizmy regulacji handlu. Oprócz powiązań systemowych będących konsekwencją jednolitości prawa międzynarodowego i powiązań funkcjonalnych będących niejednokrotnie efektem tożsamości przedmiotu regulacji (handel międzynarodowy w dużym stopniu dotyczy obrotu mniej lub bardziej przetworzonymi dobrami środowiskowymi, a sam ewentualny proces przetworzenia wywołuje skutki środowiskowe), wyodrębnić można także powiązania aksjologiczne. W tym kontekście kluczową rolę odgrywa koncepcja zrównoważonego rozwoju. Analizowane w monografii instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko mają swój wymiar w ramach wynikającej ze zrównoważonego rozwoju koncepcji integracyjności polityk i działań podejmowanych między innymi w dziedzinie regulacji prawno-gospodarczej i ochrony środowiska. Konsekwencją jest postulat uwzględniania uwarunkowań ochrony środowiska w ramach realizacji polityk gospodarczych, w tym także w ich wymiarze prawnomiędzynarodowym.

W rozdziale drugim autor koncentruje się na zagadnieniach związanych z koncepcją sprawiedliwości ekologicznej w kontekście stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Zdaniem autora doniosłe znaczenie mają tu kwestie związane z koncepcjami sprawiedliwości dystrybucyjnej, ponieważ sprawiedliwość ekologiczna zdaje się być odpowiedzią na problemy wynikające z nierównej dystrybucji korzyści i obciążeń środowiskowych, czyli jednej z negatywnych konsekwencji globalizacji. Autor wskazuje, że idea sprawiedliwości dystrybucyjnej przenika w różnych formach do życia gospodarczego – między innymi za pomocą instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Okazuje się, że postulat efektywności ekonomicznej może być konfrontowany na poziomie aksjologicznym z normami nakierowanymi na ochronę środowiska. Efektem tego swoistego „ważenia” wartości było powstanie i wdrożenie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko.

Analiza relacji pomiędzy handlem a ochroną środowiska z perspektywy sprawiedliwości dystrybucyjnej wymaga określenia interesariuszy mechanizmów dystrybucji. Autor sugeruje, aby analizę w tym kontekście rozszerzyć także na pokolenia przyszłe.

Postulat taki, poza uwarunkowaniami etycznymi, posiada jeszcze jedną istotną zaletę. Zagwarantowanie właściwego stanu środowiska dla przyszłych pokoleń, pozwalającego im na wybór ścieżki rozwoju przy zachowaniu podstawowych zasobów środowiska, oznacza jednocześnie umożliwienie na zasadach egalitarnych zrównoważonego korzystania z dóbr środowiskowych pokoleniu obecnemu. Tym samym następuje w pewnych aspektach scalenie interesu pokoleń przyszłych i pokolenia obecnego w ramach koncepcji zrównoważonego rozwoju i bazujących na tej koncepcji instrumentach ograniczania wpływu handlu na środowisko.

Rozdział trzeci stanowi analizę wielostronnych umów międzynarodowych w obszarze ochrony środowiska (MEA) w kontekście występowania w nich instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Badania wskazują na względną popularność występowania takich instrumentów w prawnomiędzynarodowej ochronie środowiska. Badania przeprowadzone na wybranych przykładach umów wskazują, że instrumenty takie wpływają negatywnie na handel międzynarodowy, stanowiąc różnego rodzaju pozataryfowe ograniczenia w handlu. W rezultacie pojawiać może się problem konfliktu norm międzynarodowego prawa środowiska z normami międzynarodowego prawa gospodarczego, nakierowanymi na liberalizację handlu.

Pomimo sygnalizowanej w doktrynie możliwości występowania konfliktu pomiędzy normami międzynarodowego prawa gospodarczego, w szczególności normami Światowej Organizacji Handlu (WTO), a normami międzynarodowego prawa środowiska wykorzystującymi instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko, w praktyce konflikt taki rzadko kiedy przyjmuje formę sporu międzynarodowego. Okazuje się bowiem, że w ramach prawa międzynarodowego znaleźć można szereg mechanizmów, w tym mechanizmów bazujących na wykładni, które ograniczają ryzyko wystąpienia konfliktu. Uważna analiza wskazuje nawet na rysujący się trend, w ramach którego normy międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska wzajemnie się wspierają, umożliwiając lepsze osiągnięcie stawianych im – często komplementarnych – celów.

W rozdziale trzecim poddano także analizie mechanizmy załatwiania sporów wynikających ze stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Badania wykazały preferencję mechanizmów pozasądowych rozwiązywania sporów. W ramach mechanizmów sądowych częściej stosowane są te, które stworzone zostały poza obszarem międzynarodowego prawa środowiska. Powodem takiego stanu rzeczy wydaje się

być wieloaspektowość sporów wynikających ze stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, niedostateczny rozwój sądownictwa wyspecjalizowanego w sporach z zakresu ochrony środowiska, a przede wszystkim problem z wyodrębnieniem aspektu środowiskowego takiego sporu. Analiza wskazuje na wynikającą z wielu czynników proceduralnych i materialnoprawnych preferencję do poddawania sporów wynikających ze stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko pod rozstrzygnięcia w ramach mechanizmu rozstrzygania sporów Światowej Organizacji Handlu.

W rozdziale czwartym poddano analizie raporty Paneli i Organu Apelacyjnego w kontekście stosowania przez państwa członkowskie Światowej Organizacji Handlu instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Analiza została usystematyzowana poprzez przyporządkowanie wybranych instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko zasadom i instytucjom prawnym właściwym międzynarodowemu prawu środowiska i międzynarodowemu prawu gospodarczemu. Zaobserwować można pewien stopień konwergencji zasad i instytucji w ramach międzynarodowego prawa środowiska i międzynarodowego prawa gospodarczego, co potwierdza sygnalizowany w rozdziale pierwszym bliski związek pomiędzy międzynarodowym prawem gospodarczym i międzynarodowym prawem środowiska. W sytuacji, gdy dana zasada posiada walor zasady ogólnej prawa międzynarodowego, jej realizacja w formach właściwych dla wybranych instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko nie jest kwestionowana w ramach procedur rozstrzygania sporów WTO. Wręcz przeciwnie, konfrontując ją z innymi, konkurencyjnymi zasadami, Panele i Organ Apelacyjny starają się znaleźć pewien poziom równowagi, określając warunki stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, umożliwiające maksymalną realizację obydwóch zasad.

Z punktu widzenia stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko warto podkreślić, że rozstrzygnięcia zawarte w raportach Paneli i Organu Apelacyjnego określają warunki legalności stosowania tych instrumentów z perspektywy norm międzynarodowego prawa gospodarczego. Tym samym orzecznictwo to daje wskazówki do realizacji krajowych polityk ochrony środowiska, które wykorzystują instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko.

4.6. Wyniki przeprowadzonych badań

Spojrzenie na ewolucję międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska z perspektywy całego systemu prawa

międzynarodowego pozwala zauważyć liczne obszary wspólne. Rozwój międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska, a co za tym idzie – pogłębianie i rozszerzanie się zakresu integracji gospodarczej i środowiskowej, dodatkowo zwiększają obszar nakładania się na siebie regulacji. Sukces integracji gospodarczej będący jednym z efektów procesów globalizacyjnych dodatkowo zwiększa antropopresję, tworząc nowe wyzwania dla międzynarodowego prawa środowiska. Handel międzynarodowy regulowany przez międzynarodowe prawo gospodarcze obejmuje w dużym zakresie wymianę dóbr powstałych w wyniku pozyskania i ewentualnego przetworzenia elementów środowiska naturalnego. Uboczne skutki tego przetwarzania zostają zakumulowane w środowisku pod postacią emisji i odpadów, a sam proces przetworzenia zasilany jest energią, której generowanie odbywa się także w sposób wywierający wpływ na środowisko. Próby ograniczenia tego wpływu, a przynajmniej racjonalizacja kosztów środowiskowych procesów produkcyjnych i wymiany towarowej realizowane są między innymi za pomocą instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju uzasadnia stosowanie instrumentów ograniczenia wpływu handlu na środowisko. Integracyjność zawarta w definicji zrównoważonego rozwoju do pewnego stopnia uzasadniać może legalność stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Z drugiej strony zrównoważony rozwój może obniżać stopień ingerencji instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko w handel międzynarodowy poprzez wynikającą z tej koncepcji konieczność ważenia wartości. Przy realizacji założeń zrównoważonego rozwoju instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko nie mogą ingerować zbyt daleko w aspekty gospodarcze handlu międzynarodowego. Zrównoważony rozwój wymaga stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko w sposób nakierowany na osiągnięcie określonego poziomu równowagi pomiędzy oddziaływaniami umożliwiającymi rozwój gospodarczy a koniecznością ochrony środowiska jako podstawy życia współczesnego oraz przyszłych pokoleń.

Ze względu na kryteria celu, sposobu i metody regulacji, a także obszaru występowania, uzasadnione wydaje się wyodrębnienie spośród całości instrumentów oddziaływania na środowisko szczególnej grupy instrumentów nakierowanych na ograniczanie negatywnego wpływu handlu na środowisko. Grupę tę tworzą regulacje zawarte w aktach prawa międzynarodowego (np. Konwencja waszyngtońska z 1973 r.), europejskiego (np. rozporządzenie Rady nr 338/97) i krajowego (np. ustawa o ochronie przyrody z 16

kwietnia 2004r.), których celem jest ograniczenie negatywnych skutków handlu na środowisko w stopniu uzasadnionym potrzebą zachowania podstawowych procesów ekologicznych i społecznych. Tymi instrumentami są zarówno standardy, regulacje zakazujące czy ograniczające handel, jak i instrumenty ekonomiczne. Ingerencja w założenia liberalizacji handlu międzynarodowego poprzez tworzenie określonych barier w handlu rodzić może wątpliwości co do sposobu współistnienia w porządku prawnym tych instrumentów z normami międzynarodowego prawa gospodarczego.

Prób uzasadnienia ingerencji instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko poszukiwać można w koncepcjach sprawiedliwości. Odwołanie do sprawiedliwości w kontekście stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko wydaje się uzasadnione z kilku powodów. Z punktu widzenia formalnego do koncepcji tej odwołują się definicje zrównoważonego rozwoju, a więc stosowanie instrumentów mających na celu realizację tej koncepcji nie może ignorować ujęcia sprawiedliwościowego. Z drugiej strony sprawiedliwość od wieków uznawana jest za podstawowy cel dystrybuowania dóbr rzadkich w społeczeństwie. Sprawiedliwość ekologiczna wydaje się być właściwą koncepcją do krytycznej analizy stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Dzieje się tak dlatego, że z jednej strony koncentruje się na dystrybucji dóbr i ciężarów środowiskowych, a z drugiej koncepcja sprawiedliwości ekologicznej powstała jako krytyka niewłaściwego podziału dóbr i ciężarów środowiskowych na podstawie kryteriów ekonomicznych.

Sprawiedliwa dystrybucja dóbr i ciężarów środowiskowych, którą w obszarze handlu międzynarodowego wspomagają instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko, analizowana może być zarówno z perspektywy współczesnej, jak i z perspektywy przyszłych pokoleń. Rozszerzenie kręgu interesariuszy o przyszłe pokolenia dodatkowo uwydatnia potrzebę stosowania instrumentów ochrony środowiska, tworząc jednocześnie cały szereg problemów związanych z trudnością w szacowaniu potrzeb przyszłych pokoleń w zakresie dóbr środowiskowych. Perspektywa przyszłych pokoleń, początkowo identyfikowana w kategoriach moralnych czy filozoficznych, przenika do porządków prawnych, czego efektem są odniesienia do sprawiedliwości międzypokoleniowej w wyrokach sądów krajowych i międzynarodowych. Bez wątpienia uwzględnienie potrzeb pokoleń przyszłych wymaga podwyższenia standardów ochrony środowiska naturalnego, z czego, przynajmniej w wymiarze dostępu do środowiska dobrej jakości, korzystać mogą także współczesne pokolenia.

Analiza instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko zawartych w wybranych wielostronnych umowach międzynarodowych z zakresu ochrony środowiska pozwala stwierdzić, że mogą być one uznane za bariery w handlu międzynarodowym. Tym samym ich stosowanie powodować może powstanie potencjalnego konfliktu pomiędzy nimi a mechanizmami nakierowanymi na liberalizację handlu zawartymi w niektórych aktach międzynarodowego prawa gospodarczego, w tym w normach prawa Światowej Organizacji Handlu. Konflikt dotyczyć może zakazu dyskryminacji występującego w porozumieniu GATT, GATS, Porozumieniu w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych czy Porozumieniu w sprawie barier technicznych w handlu. Część instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko traktowana może być jako wymogi odnoszące się do standardów procesu produkcji. Środki handlowe wprowadzane w MEA mogą być identyfikowane jako ograniczenia ilościowe, sprzeczne z art. XI i XIII GATT. Wreszcie stosowanie niektórych instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko traktowane może być jako subsydiowanie lub dyskryminacyjne opodatkowanie importowanych towarów, sprzeczne z art. III GATT.

Konflikt pomiędzy normami wielostronnych międzynarodowych umów z zakresu ochrony środowiska a normami międzynarodowego prawa gospodarczego może mieć charakter zarówno konfliktu norm w rozumieniu wąskim jak i szerokim. Przyjęcie szerokiej definicji konfliktu norm, a więc takiej, która powoduje niemożność korzystania z niektórych instrumentów zawartych w MEA, wydaje się uzasadnione poziomem antropopresji na środowisko, dla ochrony którego instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko mogą być wykorzystywane. Takie ujęcie skutkować może rozszerzeniem katalogu norm potencjalnie sprzecznych z nakierowanymi na liberalizację handlu normami międzynarodowego prawa gospodarczego, w tym z normami Światowej Organizacji Handlu.

W ramach prac Komitetu ds. Handlu i Środowiska Światowej Organizacji Handlu dostrzec można wyraźną wolę polityczną unikania kwestionowania legalności stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko zawartych w wielostronnych, międzynarodowych umowach z zakresu ochrony środowiska. W istocie praktyczny brak kwestionowania przed sądami międzynarodowymi legalności stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko wydaje się potwierdzać tę obserwację. Z drugiej strony, chociaż uczyniono relację pomiędzy MEA a Światową Organizacją Handlu jednym z podstawowych elementów agendy Rundy negocjacyjnej z Doha, to relatywnie niskie postępy w ramach niej czynione przekładają się na brak prawnej regulacji tego obszaru.

Reguły kolizyjne wprowadzane dla unikania konfliktów norm w ramach prawa międzynarodowego wydają się nie być dostosowane do konfliktów norm międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska. Nieco bardziej skuteczna wydaje się metoda koordynacji norm międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska poprzez wskazanie relacji pomiędzy tymi normami w akcie prawnym, który je zawiera. Rozwiązania takie w praktyce występują w części umów dzięki wprowadzeniu klauzul koordynacyjnych. Również one poprzez relatywnie niską precyzję treści tych klauzul wydają się mieć ograniczone zastosowanie, chociaż dostrzec można ich potencjał w procesie dokonywania wykładni norm.

Wykładnia ma niezwykle istotne znaczenie w procesie tworzenia warunków współistnienia instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko zawartych w międzynarodowych umowach w dziedzinie ochrony środowiska z normami międzynarodowego prawa gospodarczego, nakierowanymi na liberalizację handlu międzynarodowego. Efekt wykładni polegający na uznaniu zgodności stosowania instrumentów ograniczenia wpływu handlu na środowisko z normami międzynarodowego prawa gospodarczego jest konsekwencją istnienia domniemania braku konfliktu pomiędzy normami prawa międzynarodowego i bazuje na założeniu systemowości prawa międzynarodowego. Poza domniemaniem braku konfliktu, zapewnieniu współistnienia instrumentów ograniczenia wpływu handlu na środowisko z normami nakierowanymi na liberalizację handlu międzynarodowego służą również inne instytucje prawa międzynarodowego. Wśród nich wymienić można stosowanie wykładni dynamicznej; wpływ zawarcia odniesień do zrównoważonego rozwoju w preambule Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu; czy stosowanie reguł wykładni bazujące na Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów.

Osiągnięcie stanu swoistej neutralności pomiędzy normami międzynarodowego prawa gospodarczego a międzynarodowymi umowami w dziedzinie ochrony środowiska wydaje się nie być jednak celem ostatecznym. Zwiększająca się antropopresja na relatywnie coraz mniejszą ilość zasobów naturalnych i brak wyraźnych efektów stosowania norm międzynarodowego prawa środowiska pod postacią chociażby wyraźnej poprawy stanu środowiska rodzą potrzebę wykorzystywania norm międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego w celu ochrony środowiska. Stąd dający się zaobserwować postulat interpretacyjny, dotyczący wzajemnego wspierania się norm międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego i międzynarodowego prawa środowiska, wykraczający poza li

tylko ich wzajemną neutralność. Postulat ten formułowany jest w szeregu umów w obszarze ochrony środowiska i międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego, ma istotne wsparcie polityczne państw członkowskich Światowej Organizacji Handlu, a także identyfikowany jest przez sądy międzynarodowe i Organ Rozstrzygania Sporów Światowej Organizacji Handlu. Jego realizacja wnosi istotny wkład w unikanie kwestionowania przed sądami międzynarodowymi legalności stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, a nawet pozwala oczekiwać działań (w tym legislacyjnych) mających na celu wzmocnienie efektów stosowania tych instrumentów.

Stosowanie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko rodzi też istotne problemy w kontekście rozstrzygania sporów wynikłych z ich wprowadzenia. Pomimo relatywnie dużej liczby konwencji międzynarodowych w obszarze ochrony środowiska i pomimo szerokiego obszaru regulacji zaobserwować można stosunkowo niską liczbę sporów środowiskowych, które poddawane byłyby pod rozstrzygnięcia sądów międzynarodowych. Rodzi to wnioski dotyczące efektywności mechanizmów unikania sporów międzynarodowych zawartych w tych umowach, jak chociażby mechanizmy *compliance*, a także wskazywać może na skłonność do wykorzystywania pozasądowych mechanizmów rozstrzygania sporów w tego typu sprawach. W ramach mechanizmów sądowych najbardziej oczywista linia podziału wydaje się przebiegać pomiędzy wyspecjalizowanymi instytucjami powołanymi do rozstrzygania sporów międzynarodowych (endogenicznymi organami rozstrzygania sporów środowiskowych) a instytucjami o charakterze ogólnym, względnie specjalizującymi się w rozstrzyganiu sporów dotyczących spraw innych niż środowiskowe (egzogenicznymi organami rozstrzygania sporów).

Z punktu widzenia rozstrzygania przez Organ Rozstrzygania Sporów Światowej Organizacji Handlu konfliktów wynikających ze stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko istotnym aspektem jest także określenie norm, na podstawie których legalność stosowania tych instrumentów będzie weryfikowana. W przypadku braku możliwości powoływania się na normy spoza wąsko rozumianego katalogu norm prawa Światowej Organizacji Handlu trudno byłoby uzasadniać stosowanie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko. Okazuje się jednak, że normy prawa międzynarodowego, w tym również normy międzynarodowego prawa środowiska, mogą być wykorzystywane jako kryterium oceny wykorzystywania instrumentów ograniczenia wpływu handlu na środowisko, otwierając system prawa Światowej Organizacji Handlu na normy spoza tego systemu.

Stosowanie instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko służy realizacji określonych zasad międzynarodowoprawnej ochrony środowiska. Z drugiej strony ich stosowanie konfrontowane jest z celami, wartościami i zasadami międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego. Analiza orzecznictwa Paneli i Organu Apelacyjnego Światowej Organizacji Handlu pozwala zauważyć pewien stopień konwergencji zasad i instytucji pomiędzy systemem międzynarodowego prawa gospodarczego a międzynarodowym prawem środowiska. Konwergencja ta odbywa się na płaszczyźnie wspólnych wartości tych dwóch systemów, związków między nimi zachodzących, które wynikają z faktu przynależności międzynarodowego prawa gospodarczego i międzynarodowego prawa środowiska do systemu prawa międzynarodowego, a także realizacji idei sprawiedliwości ekologicznej i koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Jakkolwiek raporty Paneli i Organu Apelacyjnego są stosunkowo wstrzeźliwe w uznawaniu zasad identyfikowanych przez międzynarodowe prawo środowiska, to jednak traktują realizujące je instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko w szczególny sposób. To szczególne traktowanie polega na podejmowaniu w raportach prób określenia warunków, w ramach których instrumenty te mogłyby być wykorzystywane bez tworzenia nieuzasadnionych barier w handlu. Jakkolwiek w wielu indywidualnych sprawach rozstrzygnięcia kwestionują zasadność i legalność stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, to jednak raporty zawierają przy okazji cenne i zasadne wskazówki odnoszące się do warunków tworzenia instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko w sposób zgodny z uwarunkowaniami wynikającymi z celów liberalizacji handlu. Z drugiej strony, obserwować można również sytuację, w której normy międzynarodowego prawa środowiska zastrzegają, że instrumenty ograniczania wpływu handlu na środowisko powinny być stosowane bez tworzenia nieuzasadnionych barier w handlu. Analiza spraw rozstrzyganych przez Organ Rozstrzygania Sporów Światowej Organizacji Handlu pozwala przyjąć konkluzję, że część instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko przyjmowana jest w celach protekcjonistycznych, jako instrumenty realizacji innych, mniej uznanych polityk krajowych.

Status instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko w relacjach z normami międzynarodowego prawa gospodarczego publicznego bez wątpienia potrzebuje uregulowania. Brak spójnej regulacji, która rozwiązywałaby problem stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko oraz określała warunki i okoliczności uzasadniające ich wykorzystanie, skupia jak w soczewce liczne problemy

prawa międzynarodowego. Brak konsensusu w kwestiach stosowania instrumentów ograniczania wpływu handlu na środowisko, a z drugiej strony dające się zaobserwować liczne przypadki nadużywania tych instrumentów wskazują na skupienie się państw na swoich partykularnych interesach, bez głębszej refleksji nad żywotnym i wspólnym interesem społeczeństw, jakim jest zachowanie środowiska odpowiedniej jakości. Wstrzemięźliwość w tworzeniu rozwiązań legislacyjnych jest zastanawiająca szczególnie w sytuacji, gdy stosunkowo konsekwentne orzecznictwo Paneli i Organu Apelacyjnego wydaje się tworzyć ramy takich regulacji.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowych

Poniżej przedstawione zostały pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz doświadczenie w zakresie współpracy międzynarodowej.

5.1. Dane sumaryczne

Szczegółowy wykaz publikacji zawiera załącznik nr 4 do wniosku habilitacyjnego. Dorobek ten, oprócz monografii stanowiącej podstawę przewodu habilitacyjnego, obejmuje:

- autorstwo dwóch monografii, w tym jednej w języku angielskim:
  - (1) Maciej Nyka *Handel światowy w zintegrowanym porządku prawnym*, Wydawnictwo Ars boni et aequi, Poznań 2010, s. 183, ISBN 978-83-60550-28-1.
  - (2) Janina Ciechanowicz-McLean, Maciej Nyka *Environmental law. Basic concepts*, Wolters Kluwer, Gdańsk University Press, Gdańsk–Warszawa 2016, s. 242, ISBN 978-83-7865-461-2.
- współredakcję 2 monografii zbiorowych w tym jednej wydanej w Oxfordzie:
  - *Enacting Environmental Justice through Global Citizenship*, M. Nyka, E. Schneider (ed.), Oxford 2014 s. 119, ISBN 978-1-84888-342-0.
  - *Prawo zarządzania środowiskiem – aspekty sprawiedliwości ekologicznej*, T. Bojar-Fijałkowski, M. Nyka (red.), Gdańsk 2017, s. 271 ISBN 978-83-7531-287-4.
- autorstwo obszernego raportu *Polish Law on Controlling Emissions of Nutrients in the Baltic Sea Region*, Stockholm 2014, s. 104, opublikowanego w ramach projektu Baltic Sea Adaptive Management na Uniwersytecie w Sztokholmie.

- a także 31 rozdziałów w recenzowanych monografiach wydawanych w Polsce i za granicą (w tym dwa rozdziały przyjęte do publikacji, lecz jeszcze nieopublikowane), wydawanych w renomowanych wydawnictwach krajowych (m.in. CHBECK, Wolters Kluwer) i zagranicznych (m. in. Peter Lang) (w tym 6 wydanych w języku angielskim) oraz 21 artykułów wydanych w recenzowanych i punktowanych czasopismach o zasięgu krajowym (w tym 7 wydanych w języku angielskim).

Wartym odnotowania jest aktywny udział w konferencjach – wygłoszenie bez mała czterdziestu referatów na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych owocuje rozpoznawalnością w środowisku prawników zajmujących się polskim i międzynarodowym prawem środowiska. Dorobek uzupełniają 43 hasła w leksykonach i encyklopediach zajmujących się problematyką prawa międzynarodowego i prawa gospodarczego, w tym autorstwo haseł w wydanej pod patronatem Prezydenta RP Wielkiej Encyklopedii Prawa.

5.2. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Moje zainteresowania badawcze koncentrują się wokół prawnej problematyki ochrony środowiska, w szczególności w ujęciu międzynarodowym, a także na relacjach pomiędzy tą ochroną a normami międzynarodowego prawa gospodarczego. Część rozważań poświęcona została problemom implementowania norm międzynarodowego prawa środowiskai międzynarodowego prawa gospodarczego do prawa krajowego. Istotny wpływ na moje zainteresowania badawcze ma fakt zatrudnienia w Katedrze Prawa Gospodarczego Publicznego i Ochrony Środowiska – jednostce o unikalnej specyfice, predystynowanej do badań łączących problematykę prawnej ochrony środowiska z zagadnieniami prawnej regulacji działalności gospodarczej. Przedmiotem podejmowanych analiz naukowych były kwestie związane z szeroko rozumianą koncepcją zrównoważonego rozwoju, w tym ze związanymi z tą koncepcją zagadnieniami integracyjności aspektów społecznych, gospodarczych i środowiskowych oraz postulowanymi przez koncepcję zrównoważonego rozwoju zagadnieniami sprawiedliwości ekologicznej i gospodarczej. Dorobek obejmuje zarówno opracowania odnoszące się wyłącznie do prawa międzynarodowego, jak i opracowania dotyczące norm prawa krajowego z uwzględnieniem w analizie perspektywy europejskiej oraz międzynarodowej. Dodatkowy wątek badań prowadzonych w ramach dorobku stanowią opracowania dotyczące prawa medycznego i prawa zdrowia publicznego, również analizowane przez pryzmat zagadnień związanych z prawnomiędzynarodową ochroną środowiska.

Istotnym wątkiem badań są relacje pomiędzy międzynarodowym i krajowym prawem gospodarczym a ochroną środowiska. Badania wskazują na silne związki między tymi obszarami regulacji, a nawet na nakładanie się na siebie obszarów regulacji. Wpływ na taki stan rzeczy ma fakt kształtowania krajowego i międzynarodowego prawa gospodarczego i prawa środowiska przez koncepcję zrównoważonego rozwoju. Z badań tych wynika także, że koncepcja ta ma charakter dynamiczny, jej rozumienie zmienia się w zależności od kontekstu ekonomicznego i społecznego czasów, w których jest analizowana. W ramach badań zajmujących się problematyką związków pomiędzy normami międzynarodowego prawa środowiska, a normami międzynarodowego prawa gospodarczego wymienić można następujące pozycje:

- *Zasada zrównoważonego rozwoju w międzynarodowych, bilateralnych umowach handlowych* [w:] J. Ciechanowicz-McLean i T. Bojar-Fijałkowski (red.) *Gospodarcze Prawo Środowiska*, Gdańsk 2009, s.121-132, ISBN 978-83-7326-661-2.
- *Prawo międzynarodowe gospodarcze a ochrona praw człowieka*. Zeszyty Naukowe Disputatio Tom VIII 2009, s. 17-27, ISSN 1898-3707.
- *Multilateralism as a way of obtaining compliance in national environmental policies with international economic law* Gdańskie Studia Prawnicze t. XXII (2009) s. 47-62, ISSN 1734-5669 współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.
- *Klauzule publiczne* [w:] Z. Brodecki (red.) *Europa Urzędników*, Warszawa 2009, s. 242-250, ISBN 978-83-7620-148-1.
- *Międzynarodowe prawo gospodarcze jako prawo integracji ekologicznej* *Prawo i Środowisko* nr 3 (59) 2009, s. 54-65, ISSN 1234-893.
- *Rola międzynarodowych instytucji finansowych w ochronie środowiska*, [w:] A. Dobaczewska, E. Juchniewicz, T. Sowiński (red.), *Finanse publiczne*, Warszawa 2010, s. 81-92, ISBN 987-7556-327-9, współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.
- *Międzynarodowe koncepcje zrównoważonego rozwoju w dokumentach Organizacji Narodów Zjednoczonych. Od Sztokholmu (1972) do drugiej konferencji w Rio de Janeiro (2012)* [w:] B. Mikołajczyk, J. Nowak-Małusecka (red.), *Prawo Organizacji Międzynarodowych Wobec Problemów Współczesnego Świata. Księga Jubileuszowa dedykowana Pani Profesor Genowefie Grabowskiej*, Bydgoszcz-Katowice 2014, s.

422-438, ISBN 978-83-64335-09-9, współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.

- *Zasada zrównoważonego rozwoju w Transatlantyckim Partnerstwie Handlowo Inwestycyjnym* [w:] S. Dudzik, K. Iwańska, N. Półtorak (red.), *Inteligentna i zrównoważona gospodarka sprzyjająca włączeniu społecznemu – wyzwania dla systemów prawnych Unii Europejskiej i państw członkowskich*, Warszawa 2017, s. 157-170, ISBN 978-83-255-9616-3.
- *Trade related instruments of promotion of human right to the environment in international climate law* [w:] *Právo na životné prostredie a nastroje jeho presadzovania*, Trnava 2016, s. 176-188, ISBN 978-80-8082-989-6.
- *The impact of environmental trade measures in the Convention for the Conservation of Atlantic Tunas on international trade law*, *Prawo Morskie* t. XXXII (2016), s. 103-116, ISSN 0860-7338.

Związki pomiędzy normami nakierowanymi na ochronę środowiska naturalnego a normami prawa gospodarczego były także przedmiotem badań koncentrujących się na normach krajowych, które pozostają pod silnym wpływem rozwiązań międzynarodowych w tym zakresie. Z drugiej strony zaobserwować można także tendencję odwrotną – przenikania koncepcji w obszarze ochrony środowiska stworzonych na gruncie prawa krajowego do norm międzynarodowego prawa środowiska i międzynarodowego prawa gospodarczego. W tym kontekście wymienić można następujące pozycje:

- *Aksjologiczne podstawy wprowadzenia i ograniczenia zakresu zasady wolności gospodarczej w prawie Polskim i prawie UE* [w:] W. Sz wajdler, H. Nowicki (red.) *Księga Jubileuszowa Profesora Stanisława Jędrzejewskiego*, Toruń 2009, s. 351-369, ISBN 978-83-7285-477-3.
- *Reglamentacja obrotu towarowego z zagranicą* [w:] A. Powalowski (red.), *Prawo gospodarcze publiczne*, wyd. 4, Warszawa 2016, s. 533-558, ISBN 978-83-255-9508-1.
- *Podstawowe założenia środowiskowej gospodarki morskiej*, *Prawo Morskie* t. XXX (2014) s. 53-73 ISSN 0860-7338, współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.

- *Partycypacja społeczna w ochronie środowiska jako instrument społecznej gospodarki rynkowej* Gdańskie Studia Prawnicze t. XXXVII (2017), s. 229-242 ISSN 1734-5669 współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.
- *Nowe instrumenty administracyjnoprawne w ochronie środowiska* [w:] M. Rudnicki, A. Haładyj, K. Sobieraj (red.), *Dekada harmonizacji w prawie ochrony środowiska*, Lublin 2011, s. 173-202, ISBN 837702319-9.
- *Prawnośrodowiskowe aspekty recyklingu statków*. Prawo Morskie t. XXXI (2015) s. 161-177 ISSN 0860-7338.

W dorobku występują publikacje odnoszące się do międzynarodowego prawa środowiska, wśród których na szczególną uwagę zasługuje publikacja *Environmental Law. Basic concepts*, Wolters Kluwer/Gdańsk University Press, Gdańsk – Warszawa 2016, s. 242, ISBN 978-83-7865-461-2 (autor 50% tekstu, tj. rozdziałów 2 i 3). Monografia w sposób kompleksowy ujmuje problematykę ochrony środowiska, wskazując na konieczność funkcjonowania i analizując normy krajowe, europejskie i międzynarodowe nakierowane na ochronę środowiska. Badania wskazują na intensywny rozwój międzynarodowego prawa środowiska, które obejmuje coraz to nowe obszary, tworząc ramy także innych obszarów integracji – w tym międzynarodowej integracji gospodarczej. Wśród pozostałych publikacji zajmujących się tą problematyką wymienić można:

- *Aksjologia umów w międzynarodowym prawie środowiska*, [w:] Z. Galicki, T. Kamiński, K. Myszone-Kostrzewa (red.) *40 lat minęło – praktyka i perspektywy Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów*, Warszawa 2009, s. 229-238, ISBN 987-83-927864-4-3 współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50% .
- *Global Warming and Climate Change, Law from Geneva (1979) to Copenhagen (2009)*, [w:] M. Haddas, A. Wudarski (red.), *Księga Jubileuszowa dla prof. Stanisławy Kalus, Ius est ars boni et aequi*, Peter Lang 2010, s.111-124, ISBN 978-3-631-58779-9 współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50% .
- *Morskie Obszary Natura 2000 w kontekście uwarunkowań międzynarodowych* [w:] A. Kaźmierska-Patrzyzna, M. Król (red.), *Problemy wdrażania systemu Natura 2000 w Polsce*. Szczecin-Łódź-Poznań 2013 s. 169-181 ISBN 978-83-89696-66-5.
- *Ochrona krajobrazu w Polsce w świetle prawa międzynarodowego i najnowszych inicjatyw krajowych* [w:] B. Rakoczy, M. Szalewska, K. Karpus (red.) *Prawne aspekty*

JK

gospodarowania zasobami środowiska, Toruń 2014 s.181-194 ISBN 978-83-72-85-770-5 współautor prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.

- *Prawne aspekty przezorności w międzynarodowoprawnej ochronie środowiska*, Gdańskie Studia Prawnicze t. XXXVIII (2017) s. 501-512 ISSN 1734-5669.

Istotny związek z problematyką ważenia racji środowiskowych, społecznych i związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej mają publikacje odnoszące się do zagadnień sprawiedliwości ekologicznej oraz praw człowieka w dziedzinie ochrony środowiska. Prawa człowieka w obszarze ochrony środowiska naturalnego i zagadnienia sprawiedliwości ekologicznej w wymiarze inter- i intra-generacyjnym uzasadniają potrzebę rozwoju międzynarodowego prawa środowiska. W tym kontekście warto wskazać na redakcję monografii zbiorowej wydanej w Oxfordzie – M. Nyka, E. Schneider (ed.), *Enacting Environmental Justice through Global Citizenship*, Oxford 2014 ISBN 978-1-84888-342-0 oraz autorstwo rozdziału zawartego w tej monografii: *Future Generations Rights to Natural Resources: The Post Rio 20+ Perspective* [w:] M. Nyka, E. Schneider (ed.), *Enacting Environmental Justice through Global Citizenship*, Oxford 2014 ISBN 978-1-84888-342-0. Wśród innych publikacji analizujących tą tematykę wymienić można:

- *Human Rights and the environment* Przegląd Prawa Ochrony Środowiska nr 3 (2012) s. 81-110, ISSN 2080-9506 współautor: prof. zw. dr hab. Janina Ciechanowicz-McLean – wkład 50%.
- *Zasada solidarności w zewnętrznych stosunkach handlowych UE* Studia Europejskie t. XIX (3-4) (2009) s. 195-210, ISSN 1428-1491.
- *Sprawiedliwość międzypokoleniowa w międzynarodowym prawie środowiska*, Gdańskie Studia Prawnicze t. XXXV, (2016) s. 355-372, ISSN 1734-5669.
- *Climate Justice for the EU citizens*. *Obiter Dicta* 10 May 2015 s. 16-21 współautorzy: M. Adamczak-Retecka, O. Śniadach, wkład – 33%.
- *Prawo zarządzania środowiskiem – aspekty sprawiedliwości ekologicznej*. T. Bojar-Fijałkowski, M. Nyka (red.). Gdansk 2017, ISBN 978-83-7531-287-4 współredaktor: T. Bojar-Fijałkowski – wkład 50%.
- *Sprawiedliwość ekologiczna jako podstawa tworzenia się gospodarczego prawa środowiska* [w:] T. Bojar-Fijałkowski (red.), *Sprawiedliwość ekologiczna w prawie i praktyce*, Gdańsk 2016, ISBN 978-83-7531-272-0, s. 221-234.

- *Right to health and right to healthy environment in international law* [w:] E. Sarnacka (red.), *Health Law. Selected Issues*, Jastrzębie-Zdrój 2015 s. 129-158 ISBN 978-83-7732-414-1 współautor: P. Zieliński – wkład 50%.

Kolejnym obszarem zainteresowań badawczych była problematyka partycypacji publicznej w ochronie środowiska, a także w relacjach z instytucjami międzynarodowego prawa gospodarczego. Udział społeczeństwa poprzez dostęp do informacji o środowisku, udział w podejmowaniu decyzji środowiskowych, czy w dostępie do sprawiedliwości w ochronie środowiska stanowi warunek efektywnej ochrony środowiska. Zaangażowanie w ochronę środowiska przyczyniać może się także do budowy społeczeństwa obywatelskiego. Wśród prac z tego obszaru można wymienić:

- *Demokracja a ochrona środowiska w świetle prawa (część pierwsza)*, Przegląd Naukowy Disputatio t. XIII (2012), s. 51-69, ISSN 1898-3707.
- *Demokracja a ochrona środowiska w świetle prawa (część druga)*, Przegląd Naukowy Disputatio, t. XIV (2012), s. 79-97, ISSN 1898-3707.
- *Rola społeczeństwa obywatelskiego w ochronie środowiska* Przegląd Naukowy Disputatio t. XV (2013), s. 79-89, ISSN 1898-3707.
- *Zastosowanie technik deliberatywnych w dydaktyce akademickiej i praktyce społecznej* [w:] S. Mrozowska, G. Penkowska *Uniwersytet Jutra*, Kraków 2015 s.107-137, ISBN 978-83-65148-20-9 współautor: T. Besta – wkład 50%.
- *Dostęp do informacji o środowisku w systemie prawa ochrony środowiska* [w:] P. Korzeniowski (red.), *Zagadnienia systemowe prawa ochrony środowiska*, Łódź 2015, s. 175-192, ISBN 978-83-7969-600-0.

Część moich zainteresowań odnosi się do zagadnień związanych z nowymi koncepcjami w międzynarodowej i krajowej prawnej ochronie środowiska, w szczególności w zagadnieniach związanych z wprowadzaniem do obrotu prawnego pojęć występujących w naukach przyrodniczych i nadawaniem tym pojęciom wymiaru normatywnego. Jest to szczególnie interesujące w świetle koniecznych związków, jakie normy prawa ochrony środowiska w wymiarze krajowym i międzynarodowym mają z naukami przyrodniczymi. Analizy inspirowane są badaniami przeprowadzonymi w dziedzinie eutrofizacji wód śródlądowych, realizowanymi w ramach projektu *Baltic Sea Adaptive Management*, którego jednym z efektów był obszerny (104 s.) raport *Polish Law on Controlling Emissions of*

Nutrients in the Baltic Sea Region, Stockholm 2014, wielokrotnie cytowany w literaturze szwedzkiej zajmującej się tą problematyką.

- *The Concept of Ecosystem Services in the Regulation of Human Activity at Sea*, Maritime Law vol. XXXIII (2017), s. 87-104, ISSN 0860-7338.
- *Partycypacyjne prawa w ochronie środowiska jako element podejścia ekosystemowego do ochrony środowiska Morza Bałtyckiego*. [w:] J. Kapelańska-Pręgowska (red.), *Prawa człowieka a środowisko - wspólne wartości i wyzwania* Toruń 2018 s. 18 (w trakcie publikacji).
- *Prawnośrodowiskowe aspekty recyklingu statków*, Prawo Morskie t. XXXI (2015), s. 161-177, ISSN 0860-7338.

Jako osobną wartość prowadzonych przeze mnie badań można uznać także fakt częstej i uzasadnionej współpracy z innymi autorami, w tym autorami reprezentującymi inne dyscypliny naukowe. Okazją do takiej współpracy, która w dużej mierze rzutowała na moje zainteresowania badawcze, była współpraca z Baltic Centre uniwersytetu w Sztokholmie w ramach projektu Baltic Sea Adaptive Management (BEAM). Uczestnictwo w tym projekcie oznaczało możliwość współpracy nie tylko z wybitnymi przedstawicielami doktryny międzynarodowego prawa środowiska (m. in. Prof. Jonassem Ebbessonem), ale także z przedstawicielami nauk przyrodniczych współpracujących w ramach Baltic Center. Poza udziałem i kierowaniem polskimi badaniami w ramach grantu BEAM, przygotowałem raport *Polish Law on Controlling Emmissions of Nutrients in the Baltic Sea Region* Stockholm 2014 ss. 104. Owocami kolejnych inicjatyw z przedstawicielami innych dyscyplin naukowych, są publikacje podkreślające interdyscyplinarny charakter badań nad problematyką ochrony środowiska. W tym kontekście wymienić można wspomniany już wyżej rozdział *Zastosowanie technik deliberatywnych w dydaktyce akademickiej i praktyce społecznej* [w:] S. Mrozowska, G. Penkowska (red.), *Uniwersytet Jutra*, Kraków 2015, przygotowany we współpracy z dr. Tomaszem Bestą – adiunktem w zakładzie Psychologii Osobowości i Psychologii Sądowej Wydziału Nauk Społecznych UG; przygotowany do monografii pod redakcją prof. dr hab. Janiny Suchorzewskiej i dr. Marka Olejniczaka z Zakładu Etyki Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, rozdział *Rola prawa w humanizacji medycyny* [w:] J. Suchorzewska, M. Olejniczak (red.), *Humanizacja medycyny. Teoretyczne i praktyczne aspekty nauczania przedmiotów humanistycznych na uczelniach medycznych*, Kraków 2011, s. 181-194, ISBN 978-83-7587-923-0 (w ramach prac nad publikacją przygotowane zostały nowe programy nauczania prawa medycznego na Gdańskim Uniwersytecie Medycznym).

Warto tu także wspomnieć współpracę z Instytutem Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w ramach prac nad monografią: K. Kujawa, A. Orczewska, M. Kras, A. Kujawa, M. Nyka, A. Bohdan, *Znaczenie drzew i krzewów na terenach nieleśnych. Czy wolno nam liberalizować zasady wycinki drzew i krzewów?*, Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN, Poznań 2017, ISBN 978-83-938379-1-5 (tekst z cytowaniami i prawie 11 000 pobraniami z samego serwisu researchgate).

Marek Nyka